

<https://doi.org/10.37919/0201-419X-2021.94.8>

УДК 81.161.2'38 Антонич

МОВНА ЕСТЕТИКА ОБРАЗУ МІСТО У ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ Б.-І. АНТОНИЧА

СЕНЬКОВИЧ

Olha

Ольга Романівна,

SENKOVYCH,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Національного університету
«Львівська політехніка»
вул. С. Бандери 55, м. Львів, 79000
E-mail: olyak4me@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3895-1082>

PhD (Philology), associate
professor of Foreign languages
Department, National University
«Lviv Polytechnic»
55 S. Bandera St., Lviv 79000,
Ukraine
E-mail: olyak4me@ukr.net

*У статті запропоновано аналіз засобів мовно-естетичної репрезентації образу **місто** у поетичних текстах Б.-І. Антонича. Продемонстровано специфіку індивідуально-авторської картини світу у цьому тематичному сегменті, особливу увагу звернено на кореляцію поетичної традиції та новаторства.*

Визначено й описано продуктивні лексико-семантичні й тропейчні моделі опису міста.

*Встановлено, що контекстуальні вживання номінації **місто** та її поетичних конкретизаторів у поезії Б.-І. Антонича здебільшого пов'язані з прямим, номінативним значенням. Як носій культурно-естетичної інформації, номінація **місто** також часто переосмислюється, виформовує нові лексико-асоціативні зв'язки, зумовлені індивідуальним досвідом автора, його особистісними креативними та естетичними уподобаннями.*

***Ключові слова:** мовостиль Б.-І. Антонича, поетичний текст, мовна естетика, образ **місто**, метафорична модель.*

Тема міста – не визначальна для лірики Б.-І. Антонича. Однак ті поезії, у яких відбито авторські рефлексії на тему міста, оприявнюють важливий фрагмент індивідуальної художньої картини світу цього неординарного автора, творчість якого становить самодостатній фрагмент розвитку української художньої мови в її жанровому поетичному різновиді.

Образи й мотиви, що характерні для «складної, багатолікої і сюрреалістично візуальної» [Жулинський 1998: 61]

урбаністичної поетики Б.-І. Антонича, вже ставали предметом активного літературознавчого осмислення ([Жулинський 1998; Ільницький 1991; Старова; Новикова 2003]). Натомість мовознавчі студії в цьому напрямку тільки накреслюються і зорієнтовані вони здебільшого на методика функціонально-семантичного аналізу образу *місто*, застосовану щодо творчості інших українських письменників – В. Підмогильного, М. Хвильового, А. Головка, П. Панча, Г. Косинки, М. Івченка, А. Любченка [Ставицька 2000; Мялковська 2001; Кравець 2012]. У цих працях започатковано досвід встановлення художньої генетики й розроблення мовно-естетичної концепції показу *міста* в ідіостиліях, у яких цей образ універсалізований як концептуальний фрагмент індивідуальних мовних картин світу. А також переконливо підтверджено думку про те, що «місто в історії водночас і настільки нове явище, що кожне наступне покоління заново починає йому дивуватись, і настільки давнє, що це здивування передається нерідко образами тисячолітньої давності» [Іванов 1986: 25]. Варто наголосити на тому, що сьогоденні соціостилістичні дослідження дедалі частіше зосереджуються на висвітленні культурно-історичного змісту поняття *місто*, на окресленні його соціального портрета. Відповідні праці акцентують увагу на часовій та соціально-ідеологічній специфіці об'єктів і предметів, що наповнюють урбанопростір, вербалізують проблему впливу міста на психологію людини тощо.

Загалом урбаністичні мотиви хоч і відчутні вже в перших поетичних збірках Б.-І. Антонича «Привітання життя» (1931) та «Три перстені» (1934), однак концептуального звучання набувають у збірці «Ротації» (1938). Уміщені в ній тексти засвідчують дуже різноманітне і водночас індивідуальне сприймання й зображення міського простору, а головне – сутності міського життя. М.О. Новикова переконливо доводить, що в Антоничевій поетичній інтерпретації *місто* постає водночас у кількох вимірах: і як географічний об'єкт із характерним для нього комплексом реалій, і як певні «культурологічні краєвиди» [Новикова 1971: 9]. Також для тематичної, семантичної та оцінної параметризації образу *місто* важливо досягнути авторське розуміння його природи як багатоманітного індустріального й соціокультурного середовища. У цьому середовищі формуються достатньо відмінні від показових для національної традиції матеріальні й духовні умови становлення та існування людини.

У нових умовах виформовується новий соціально-психологічний тип особистості – відірваної від природи, раціональної, іноді надто прагматичної, іноді нещирої, егоїстичної і несправжньої. Тобто *місто* для Б.-І. Антонича – це не тільки інфраструктура й урбаністичний ландшафт, це також люди, їх стосунки та емоції.

Визначальним для стилістичного окреслення словесного образу *міста* є його пряме, зафіксоване у загальнономовних тлумачних словниках лексичне значення «великий населений пункт, адміністративний, промисловий, торговий і культурний центр» [СУМ IV: 751]. Актуальна для поетичної мовної картини світу Б.-І. Антонича також номінація *містечко* – «селище міського типу переважно на Україні та в Білорусії» [СУМ IV: 749], пор.: *Містечко в сяйві ночі біле. / Невже ж тут друзів не згадать? / Росли ми разом і п'яніли, / кохаючи палких дівчат. / Таїлися від мрій бентежних, / вдавали гордих і твердих / і рвалися в обшири безмежні, / що нам стелилися до ніг* (В, с. 94); *Народився Бог на саях / в лемківському містечку Дуклі. / Прийшли лемки у крисанях / і принесли місяць круглий* (В, с. 108); *в одному містечку на морському березі / уже похилився над пристанню літеплий березень* (В, с. 33).

Носіями автологічно-просторової семантики виступають іменниково-прийменникові конструкції *в місті, над містом, під містом* тощо: *Живуть під містом, наче у казках, кити, дельфіни і тритони / в густій і чорній, мов смола, воді, в страшних пивницях* (В, с. 198); *місяць синій / відчиняє п'ять брам ночі / над містом чорним та іскристим* (В, с. 113); *Завішений в порті двигар – величезне коромисло / над містом, над садом, розквітлим торгівлею й промислом* (В, с. 33).

Текстотвірну значущість у створенні мовного образу *міста* мають епітетні словосполучення. Номінація *місто* в поезії Б.-І. Антонича поєднується з означеннями, що засвідчують його антропоморфізацію, природоморфізацію, також вербалізують різні типи оцінності – нейтральний, позитивний та негативний. Наприклад, до нейтральних оцінних епітетів належить описово-логічні означення із семантикою часу *прадавнє* та *нове*, пор.: *будяться міста прадавні під пісками* (В, с. 142); *Дівчата з квіттям без наймення, пальми родять хліб, зелена рута / й нові міста із площами з блакиті, де качаються жар-леви* (В, с. 197 – 198).

Проілюстровані нейтральні характеристики формують своєрідне тло для виявлення позитивно і негативно-оцінних означень. Передусім це епітети, які вербалізують індивідуально-авторське бачення міста або ж особливості його сприймання ліричним героєм через метонімічні деталі. У їх семантичній структурі домінують семи:

– ‘колір’ – біле, жовте, чорне, пор.: *Гудки патруль над ранком дзвонять в білім місті* (В, с. 157); *Місто біле* <...> / з мли, немов з уяви, вплива (В, с. 115); *Идуть люди жовтих міст, і їхні очі сяють, / хоч смуток вглиб ховають, мов гірке насіння* (В, с. 189); *Заснули люди в чорнім місті, / під ковдрами леліють сні. / Твоєї мрії не помістить / цей світ безкрай та тісний* (В, с. 118);

– ‘звук’ – гамірливе, пор.: *як зійшов із гір до гамірливих міст, / у злиднях і невдачах не кляв ніколи долі та не ганив, / глядів спокійно на хвиль противних гурагани* (В, с. 58);

– ‘психологічне сприймання’ – неймовірне, предивне, зачароване, горде, пор.: *Знову перекреслить неба синь безмірну / зір падучих ліній крива. / Місто дивно біле, майже неймовірне, / з мли, немов з уяви, вплива* (В, с. 115); *Предивні, зачаровані міста / з рудого порошна й рябої мерви. / І пасма вулиць сплетені, мов нерви* (В, с. 43); *В мереживі крутих провулків горде місто ювелірень, <...> тепер в трояндах пострілів зміняє ніч у день багровий* (В, с. 155).

У поетичних творах Б.-І. Антонича зафіксовано також генитивні метафори з номінацією місто, пор.: *ніч прикрила муравлисько міста, / в долинах забуття ростуть гіркі мигдалі сну* (В, с. 197); *Крило вітрів над домом, / вузли димів, що в'яжуть небо з міста колом* (В, с. 190).

Контекстуальна розбудова образу місто в поезії Б.-І. Антонича часто спирається на його стійкі логічно-асоціативні зв'язки з популярними урбаномаркованими реаліями. Зокрема, специфіку простору міста, його соціальної та культурної інфраструктури означають метафори з лексемами – назвами характерних для урбаністичного топосу просторових, архітектурних і побутових реалій – *площа, майдан, вулиця, провулок, парк, сквер, ратуша, ліхтар, лімузин*. Пор.: *Мов піна на тарелях, сонний сніг на площі* (В, с. 157); *На площі театральній мармуровий тенор / вже двісті літ співає зорям золотим* (В, с. 139); *На площі мідних янголів сповитій в тишу, <...> історик з п'єдесталу про минуле пише* (В, с. 139); *Порожні,*

сині **площі** в мряці золотистій / колишуться, мов птахи, і біжать з-під ніг (В, с. 157); Дівчата з квіттям без наймення, пальми родять хліб, зелена рута / й нові **міста із площами з блакиті, де качаються жар-леви** (В, с. 197 – 198); Юрба в вертепах **вулиць**, наче повинь. / З-під **ратуші** зриваються два леви (В, с. 159); **Вуличка сміттям обросла**, мов мохом, літами немита (В, с. 53); Мужчини в сірих пальтах тонуть в синяві **провулка** (В, с. 194); раннє сонце – молоде оленя / **прибігає з-за лісу до вас**. / Пролітають – лиш стопи дзвенять, / лиш **майдан** під ногами співа (В, с. 123); В мереживі крутих **провулків** горде **місто** ювелірень, <...> тепер в трояндах пострілів змінє ніч у день багровий (В, с. 154); Накривши плечі згорблені коожухом неба синім, / **колишеться шофер у сонній лімузині** (В, с. 194). В авторській поезії вони виступають носіями зафіксованого в загальнономовних словниках прямого лексичного значення, іноді також є виразниками оказіональних індивідуально-авторських асоціацій.

Естетизовано в поезії Б.-І. Антонича і такий обов'язковий архітектурний атрибут міста, як різноманітні будівлі: *Ще пам'ятаю: **білий дім**, / де стіни з дерева та мрії* (В, с. 90); *Рядами над рядами тут **доми** / піснями труду дневі шлють привіт* (В, с. 43); *Мов свіже молоко – роса, / розваги мед мені палкому. / Мов капелюх, квітчастий дах, / і **дім мальований, мов скриня*** (В, с. 94); ***Стоповерхові кам'яниці** сплять, немов потомлені звірята* (В, с. 196).

У стилістичній моделі цілісного простору міста засвідчено тісний семантико-функціональний зв'язок з реалією *ліхтар* («Освітлювальний пристрій, в якому джерело світла захищене склом, слюдою тощо» <http://sum.in.ua/p/4/532/2> [СУМ IV: с. 532]). Численні мікроконтексти відтворюють оригінальне авторське бачення освітленого міста: *тисяча **ламп** заблистіла в розбавленім городі* (В, с. 94); *місяць мертвий, місяць синій / відчиняє п'ять брам ночі / над містом чорним та іскристим. / Тьмяніють **ліхтарів вогні**, / і в шиби стріли б'ють сріблесті – / це стріли зір на вишині* (В, с. 113 – 114); *географи малюють зорі крейдою на неба мапі, / в **рудому сляві ліхтарів** дощу краплини, мов пісок крилатий, / і місяць золотим котом лежить у мене на канапі* (В, с. 198). Прикметним для осмислення особливостей ідіостилю поета – яскравого представника західноукраїнської культури, є вживання діалектного варіанта *ліхтарня* (діал. Ліхтар [СУМ IV: с. 532]): *вже ніщо мене / не*

лякає, хоч у очі зазирає заздрісно **ліхтарень** сто, / що в вокзалі білім сторожко глядять крізь жовтих шиб пенсне (В, с. 52); заламавши руки сині, / рятунку кличе ніч намарне, / колишуться п'яниці й тіні / біля кульгавої **ліхтарні**. / Блакитним квітом похилившись, / **ліхтарня**, мов ліля в'яне (В, с. 193); **Крива ліхтарня** – квітка зламана і попіл снігу, / і світло – лій зелений з дзбанка ночі в сутінь литий (В, с. 194).

Численні мініконтексти персоніфікують поняття *місто*, олюднюють його. Характеризуючи відповідні лексично-семантичні процеси, Т.А. Щєбликіна відзначила: «Просторова модель світу співзвучна із вираженням внутрішнього стану людини (інтелектуального, психічного, соціального). При цьому важливе значення відіграє оцінний компонент. Використання мовної моделі простору <...> унаочнює явища, що є концептами абстрактними, не сприйнятими органами чуття» [Щєбликіна 2000: 64]. Пор.: Від спеки **місто** важко дише, / й чоло його шорстке й червоне / під віялом нічної тиші / поволі стигне і холоне (В, с. 136); **будяться міста прадавні** під пісками (В, с. 141).

Реалістичний звуковий образ міста моделюють генітивні іменникові образи *гамір вулиць*, *стукіт вулиць* (пор. *гамір*, *гам* – «Безладне звучання багатьох голосів; крики, галас» [СУМ II: с. 25 <http://sum.in.ua/p/2/25/1>]; *стукіт* – «Короткі, уривчасті сильні звуки від частих, повторюваних ударів по чомусь, падіння чого-небудь, коливань, розривів і т. ін.» [СУМ IX: с. 802]) та дієслівні метафори з іменниками та дієсловами звукової семантики (*лине протяжна пісня*, *гудки влітають до кімнати*). Пор.: Шумить у серці вітер, кров огонь бурлить. / О, допекла вже бруків, мурів, цегли гідь! / На берег моря туга, в край землі жене, / де океан манить піснями хвиль мене / Покину **стукіт вулиць** та піду, де пристань, / де лине протяжна пісня (В, с. 37); Греблі жовтих мурів, **денний вулиць гамір** / від берега по берег, тіль вінків дубових (В, с. 189).

Базова для іменників *пісня* («Словесно-музичний твір, признач. для співу» [СУМ VI: 544]), *гудок* («Протяжний низький звук, що утворюється таким свистком» [СУМ II: 189]), *дзвін* («Те саме, що **дзвеніння**» [СУМ II: 264]) звукова семантика становить основу для розгортання динамічних звукових метафор: *Моряцькі пісні* **поплили** по тавернах у гавані, / неначе вино для серцець, що від туги поламні (В, с. 94); піду, де пристань, / де **лине протяжна пісня** (В, с. 37); Рядами над рядами тут доми

/ *піснями* *труду* *дневі* *илють привіт* (В, с. 3); *гудки*, *мов кулі в скло*, *влітають до кімнат* (В, с. 157); *Гудки патруль над ранком дзвонять в білім місті* (В, с. 157); *Гримить підземний лоскіт здаля*, / *вдаряє в мури буря дзвонів*, / *і місто котиться в провалля* / *під лоніт крил і мегафонів* (В, с. 196).

Звуки урбаністичного простору – це також звуки механізмів, пристроїв, транспорту: *вирують дні й міста й вирують бормашини*. / *Дроти тремтять мов нерви*. *Теплий білий листик*, / *зоря в конверті*, *кілька слів і квіт шипишени*. / *Кружляють, мов пом'яте листя*, *сни дентисток* / *над вирвами нудних мелодій бормашини* (В, с. 194).

Прикметним для Антоничевої індивідуальної картини світу є сприймання й показ фізичного і духовного життя міста у його відмінності від світу природи. Їх поет протиставляє в категоріях «органічність – штучність», «природність – схематизованість», «емоційність – раціональність». Стандартизований, геометризований, урбаністичний простір маркують номінації *кола*, *квадрати*, *куби*, *циркуль*, *формула*, дієслово *відмірювати*, пор.: *Червоні куби мурів*, *кола жовтих площ*, *квадрати скверів*. / *Людино, думки циркулем відмірюй зорі і міста!* (В, с. 138); *Крило вітрів над домом*, / *вузли димів*, *що в'яжуть небо з міста колом* (В, с. 190); *за законами нам невідомих формул* / *вирують дні й міста* (В, с. 189).

Маркерами рельєфно окресленого штучного, неживого простору міста в поезії «Монументальний краєвид» стають номінації *брила*, *мур*, *камінь*, *статуя*, негативно конотовані епітетні образи (*мармурові коні*, *мармуровий вождь*, *камінні янголи*, *нерухоме дзеркало*, *мідні сходи*), дієслівні метафори (*металево в сурми дмуть*):

На брилі брила, *коло в колі*, *вікна понад вікна й двері*,
стає на мідних сходах сонце, *мов статуя золота*.
Басейни, *мов дзеркала нерухомі* в *кураві червоній*.
Тут небо миється в воді густій і срібній, *наче ртуть*.
В зеленім полум'ї трави пасуться мармурові коні,
камінні янголи у парку металево в сурми дмуть.
Герої сходять з п'єдесталів, *сиплються з пузонів іскри*
і сонце на гарматі й прапори з музеїв у возні
і леви з прапорів рядами йдуть маєстатично містом
і їде мармуровий вождь на кучерявому коні (В, с. 138).

У межах авторського портретування міста образотвірне навантаження виявляють номінації *мур*, *мури* («І. Висока кам'яна

або цегляна стіна навколо чогось. // Невисока загорожа з каменю або цегли навколо чогось» [СУМ IV: 827]), *дріт*, *дроти* («Металевий виріб у вигляді гнучкої нитки або тонкого прута. // Дротяна загорожа» [СУМ II: 419]), *брук* («Дорога або вулиця (мостова), вимощена камінням» [СУМ I: 241])http://ukrlit.org/slovnuk/slovnuk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh. Пор.: *Червоні куби мурів* (В, с. 138); *Греблі жовтих мурів, денний вулиць гамір / від берега по берег, тінь вінків дубових* (В, с. 189); *сонце, мов павук, на мурів скіснім луку / антен червоне павутиння розіп'явши, / мов мертві мухи, ловить і вбиває звуки* (В, с. 189); *за муром джаз і танці ламп'юнів, / балет балончиків, хор барв, мов хор гобоїв* (В, с. 189); *Міста в дротах – під вітром ліри. / Це тут, де мурів скупість взором, / без сяйва навіть сонце сіре. / Тут люди, мури і бацілі / тим самим піддані законам / і тулуби печей похилі, / де розцвітають іскор грона* (В, с. 145); *вирують дні й міста й вирують бормашини. / Дроти тремтять мов нерви. Теплий білий листик, / зоря в конверті, кілька слів і квіт шипшини* (В, с. 189); *Шумить у серці вітер, кров огонь бурлить. / О, допека вже бруків, мурів, цегли гідь! / На берег моря туга, в край землі жене, / де океан манить піснями хвиль мене* (В, с. 37).

Тенденцію негативного опису міста підтримують активно розроблювані в авторській поезії мотиви руйнування, фізичного й духовного занепаду, смерті. У конкретних текстах виразниками й інтенсифікаторами відповідної семантики стають образ *цвіль*, *круки*, колоративи *темний*, *чорний*, епітети *мертвий*, *млосний*, емотиви *смуток* тощо: *смуток темних брам, і цвілі млосний подих* (ВГ, с. 200), *мертві риби у басейнах* (ВГ, с. 203); *Мов бура плахта, хмара круків / сідає на дахах бриластих* (ВГ, с. 201). Такі контексти засвідчують слухність спостереження про те, що «людська думка постійно коливається між логічним сприйняттям та емоцією, ми або розуміємо, або відчуваємо; найчастіше наша думка складається водночас із логічної ідеї та почуття. І хоч ці два елементи можуть поєднуватись у різних пропорціях, все-таки у кожному конкретному випадку переважає щось одне: або логічне сприйняття, або почуття. Наша думка в одному разі матиме логічну домінанту, а в іншому емоційну» [Балли 1961: 182].

Продемонстрований негативний опис міста доповнюють апокаліптичні картини [Льницький 1991; Новикова 2003], які смислово апелюють до біблійних мотивів потопу чи западання

міста під землю, до образу Содому і Гоморри, знищення Вавилону тощо. Пор. у поезії «Кінець світу»:

*місяць, звівши сині руки,
немов пророк, став місто клясти.
За всі гріхи і всі провини,
за малість, зрадність і підлоту,
за злочини, що повне ними
кубло презирства і голоти.
Тоді розпутники і гарпатоли
покутних псалмів заспівали,
і калібани били в дзвони,
й гетери, мов кобили, ржали.
Мерзенні, сороміцькі, мертві
люїзи з ліжок виходили,
й сарданалів гордих жертви
червоні язика гострили
Мов стріл дванадцять з неба праці,
вітрів дванадцять шле додолу,
й Земля розкрила зворів паці,
й розбите в кусні Сонця коло.
Гримить підземний лоскіт здаля,
вдаряє в мури буря дзвонів,
і місто котиться в провалля
під лопіт крил і мегафонів* (ВГ, с. 201).

Належний інтертекстуальний досвід і знання тексту Святого Письма дає читачеві змогу розгерметизувати глибинний зміст наявного в цій поезії авторського образу *розбите в кусні Сонця коло* (ВГ, с. 202), встановити його спорідненість з одним із описаних в Об'явленні апокаліптичних знамень: «вдарено третину сонця, і третину місяця, і третину зір, щоб затьмилася їхня третина, щоб третина дня не світила, так само ж і ніч». У цьому разі йдеться про зіставність інтелектуально-культурних знань, унаслідок якої уведена в поетичний текст семантична цитата автора стає цитатою і для читача [Сюта 2017: 96 – 97].

Здійснене дослідження мовної естетики образу *місто* в поетичних творах Б.-І. Антонича не тільки виявляє специфіку індивідуально-авторського сприймання міста як специфічно організованого, різноманітного у своїх виявах та оцінках урбаністичного простору, а й дає змогу констатувати наявність виразних світоглядно-естетичних перегуків між творчістю цього оригінального українського автора та лірикою видатних

європейських поетів-модерністів (наприклад, П. Верхарна та Р.-М. Рільке). Їхні урбаністичні візії зближені насамперед у трактуванні й мовному портретуванні міста як штучного, неживого і неприязного для людини середовища, що пригнічує її природність і моральність, знецінює духовність.

Балли Ш. Французская стилистика. Москва, 1961. 394 с.

Єрмоленко С.Я. Мовно-естетичні знаки української культури. Київ, 2009.

Жулинський М. “Хто ж потребує слів твоїх?”. *Дивослово*. 1998. № 11. С. 56–61.

Льницький М. Богдан-Ігор Антонич: нарис життя і творчості. Київ, 1991. 207 с.

Іванов В.В. К семиотическому изучению культурной истории большого города. *Труды по знаковым системам*. Тарту, 1986. Вып. 19. С. 20–38.

Кравець Л.В. Динаміка метафори в українській поезії ХХ ст. Київ, 2012.

Мялковська Л.М. Стилістика художньої прози Валер'яна Підмогильного: лексико-семантичні поля, тропи, стилістичний синтаксис: Автореф. дис... канд. філол. наук. Київ, 2001.

Новикова М.О. Міфосвіт Антонича. Антонич Б. -І. Вибране. Київ, 2003. С. 5–18.

Словник української мови: в 11 томах (1970 – 1980). Київ, 1971.

Старова О.О. Образ міста в ліриці Б.-І. Антонича: есхатологічні мотиви. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. Серія: Лінгвістика і літературознавство. Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?cat=97>

Ставицька Л.О. Естетика слова в українській поезії 10 – 30 рр. ХХ ст. Київ 2000.

Сюта Г.М. Інтертекстуальність. *Українська мова. Енциклопедія*. Київ, 2007. С. 234.

Сюта Г.М. Цитатний тезаурус української поетичної мови ХХ століття. Київ, 2017.

Щебликіна Т.А. Лексико-семантичне поле «простору» в українській мові. *Лінгвістичні дослідження*. Вип.4. Харків, 2000. С. 61 – 66.

Halyna M. Siuta, Iryna M. Ivanenko, Zoriana R. Dubravska, Liudmyla M. Mialkowska, Olha Senkovych. Dynamics of stylistic norms in the artistic discourse of the XX century. *Laplage em Revista*. Vol. 7. n. Extra A Jan. – Apr. 2021 (дата звернення: 21.05.2021)

ДЖЕРЕЛА

ВГ – *Антонич Б. -І.* Велика гармонія. Київ, 2003. 350 с.

В – *Антонич Б.-І.* Вибране. Київ, 2003. 376 с.

REFERENCES

Balli, S. (1961). French stylistics. Moscow (in Rus.).

Yermolenko, S. Ya. (2009). Linguistic and aesthetic signs of Ukrainian culture. Kyiv. (in Ukr.).

Zhulynsky, M. (1998). “Who needs your words?”. *Dyvoslovo*. 1998. № 11. S. 56–61. (in Ukr.).

Ilnytsky, M. (1991). Bohdan-Ihor Antonych: essay on life and work. Kyiv. 207 p. (in Ukr.).

Ivanov, V. V. (1986). To the semiotic study of the cultural history of a big city. Works on sign systems. Tartu. Issue. 19. P. 20 – 38. (in Rus.).

Kravets, L. V. (2012). Dynamics of metaphor in Ukrainian poetry of XX century. Kyiv. (in Ukr.)

Myalkovska, L.M. (2001). Stylistics of Valerian Pidmohylny’s fiction: lexical-semantic fields, paths, stylistic syntax: Abstract. PhD. Kyiv. (in Ukr.)

Novikova, M.O. (2003). Mythworld of Antonych. Antonych B.-I. Selected. Kyiv. P. 5 – 18. (in Ukr.)

Dictionary of the Ukrainian language in 11 volumes. (1970 – 1980). Kyiv. (in Ukr.)

Starova, O.O. The image of the city in the lyrics of B.-I. Antonych: eschatological motives. Current problems of Slavic philology. Series: Linguistics and Literary Studies. Access mode: <http://litmisto.org.ua/?cat=97> (in Rus.).

Stavytska, L.O. (2000). Aesthetics of the word in Ukrainian poetry 10 - 30 years of the twentieth century. Kyiv. (in Ukr.)

Siuta, H.M. (2007). Intertextuality. Ukrainian language. Encyclopedia. Kyiv, 2007. (in Ukr.).

Siuta, G.M. (2017). Quoted thesaurus of the Ukrainian poetic language of the XX century. Kyiv. (in Ukr.)

Sheheblykina, T.A. (2000). Lexical and semantic field of «space» in the Ukrainian language. Linguistic research. Issue 4. Kharkiv, 2000. P. 61 – 66.

Halyna M. Siuta, Iryna M. Ivanenko, Zoriana R. Dubravska, Liudmyla M. Mialkovska, Olha R. Senkovych. Dynamics of stylistic norms in the artistic discourse of the XX century. *Laplage em Revista*. Vol. 7. n. Extra A Jan. – Apr. (date of application: 21.05.2021)

Antonych B. -I. Great harmony. Kyiv, 2003. 350 p.

Antonych B.-I. Selected. Kyiv, 2003. 376 p.

Статтю отримано 23.03.2021

Olha Senkovych

LANGUAGE AESTHETICS OF CONCEPT "CITY" IN POETIC TEXTS BY B.-I. ANTONYCH

The theme of the city is not the main one, but it is important for B.-I. Antonych's lyrics. Author's reflections on the theme of the city are important fragment of the individual artistic picture of the world. In view of this, the article offers an analysis of the means of linguistic and aesthetic representation of the concept of city in poetic texts by B.-I. Antonych. The specifics of the individual-author's picture of the world in this thematic segment are demonstrated.

It is emphasized that B.-I. Antonych's individual style has already been sufficiently studied from the point of literary criticism. Instead, linguistic research on the peculiarities of author's artistic language should be intensified.

It was found that in B.-I. Antonych's poetic interpretation concept of the city appears simultaneously in several dimensions: both as a geographical object with a characteristic set of realities, and as an industrial and socio-cultural environment. In these conditions a new socio-psychological type of personality is formed.

The article identifies productive lexical and semantic models of city description. It has been established that the contextual uses of the nomination **city** and its poetic concretizers are mostly related to the direct lexical meaning «large settlement, administrative, industrial, trade and cultural center» recorded in common dictionaries. At the same time as a carrier of cultural and aesthetic information, the city nomination is also often reconsidered, forming new lexical and associative connections due to the individual experience of the author, his personal creative and aesthetic preferences.

It was revealed that epithet phrases have text-forming significance in the creation of the linguistic image of the city. Around the concept of the city in the poetry of B.-I. Antonych grouped definitions that testify to his anthropomorphization, natural morphization, and also verbalize different types of evaluation - neutral, positive and negative.

The development of the image of the city is often based on its logical and associative connections with the realities that detail its space, its social and cultural infrastructure – **square, square, street, lane, park, square, town hall, lantern, limousine**. In the structure of poetic expression, they realize the direct lexical meaning recorded in common dictionaries, and sometimes they are also expressions of occasional individual-author associations.

A separate aspect of the author's perception and display of the city is its opposition to the world nature. Nature in the poetic picture of B.-I. Antonych's world is presented as a harmonious, living space, while the city has an unnatural, standardized, schematic nature.

In general, the image in the poetry by B.-I. Antonych reflects the objective structure of the city, its social, architectural and cultural specifics.

The perspective of the proposed study is the possibility of drawing parallels between the poetry by B.-I. Antonych and the lyrics of European modernist poets, in particular P. Verharn and R.-M. Rilke.

Key words: language style B.-I. Antonych, poetic text, linguistic aesthetics, image of the city, metaphorical model.